

کودکان و نوجوانان خیابانی

حسن ملکی (قاسم)

آییز

ملکی، حسن ۱۳۴۳ -
کودکان و نوجوانان خیابانی / حسن ملکی (قاسم). -- تهران:
آییز، ۱۳۸۵
۱۰۱، ۱۹۸ ص: جدول.

ISBN 964-970-007-2

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه: ص ۱۹۳ - ۱۹۶.

۱. کودکان خیابانی. ۲. کودکان خیابانی -- ایران.
۱۱۷ ۸۷۳/م ۷ کی ۹
۳۶۲/۷۴

۸۵-۱۴۰۰م

کتابخانه ملی ایران

آییز

کودکان و نوجوانان خیابانی	کتاب
حسن ملکی	تالیف
آییز	ناشر
رقعی	قطع
اول	نوبت
پاییز ۱۳۸۵	تاریخ
۱۵۰۰	تیراژ
۲۰۸	صفحات
۲-۷۰۰-۹۷۰-۹۶۴	شابک

مراکز پخش

کتابیران، خیابان شهید وحید نظری، بین خیابان فروردین و منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۲۶۲

تلفن: ۵-۶۶۴۸۲۵۴۴

نوبردازان، خیابان لبافی‌نژاد، بین اردیبهشت و فروردین، پلاک ۲۰۶

تلفن: ۶۶۴۹۴۴۰۹-۶۶۴۱۱۱۷۳

مقدمه

امروزه ابعاد آسیب‌های اجتماعی روز به روز گسترده‌تر می‌گردد و جامعه را با مشکلات ناشی از خود درگیر می‌نماید. از جمله آسیب‌های اجتماعی که روند رو به گسترش آن مشهود است وجود کودکان و نوجوانان خیابانی است. پدیده کودکان و نوجوانان خیابانی آسیبی است که در پرتو آن تعداد قابل توجهی از کودکان معصوم جامعه به دلایل متعددی به خیابان کشیده می‌شوند.

اما همه آنها در یک چیز مشترک هستند و آن حضور در خیابان و فرهنگ خیابانی داشتن می‌باشد. (روزنامه همشهری - سال ۷ شماره ۱۸۵۵) در هر جامعه کودکان آن جامعه سرمایه‌های اصلی و آینده آن جامعه را تشکیل می‌دهند، از این رو نیاز به مراقبت و حفاظت، بخصوص در دوران رشد خویش دارند. در این راستا خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی نقش حیاتی و اساسی را ایفا می‌نماید. بر اساس این دیدگاه است که در اسلام به نقش خانواده در سالم سازی افراد تأکید شده است. اما متأسفانه با سرعت گرفتن تحولات اجتماعی - صنعتی خانواده جایگاه و نقش محوری خود را آرام آرام از دست داده یا می‌دهد و انواع آسیب‌ها بروز نموده‌اند که کودکان و نوجوانان خیابانی یکی از آنهاست. کودکان و نوجوانانی که مراحل رشد و بلوغ خویش را می‌گذرانند و نیاز به حمایت والدین از ابعاد متعدد دارند و در خیابانها رها شده و آمادگی لازم برای دچار شدن به سایر آسیب‌های اجتماعی را پیدا می‌نمایند. کودکانی که اکثر اوقات را در خیابان‌ها سپری می‌نمایند از یک طرف لذت آزادی و رها بودن را تجربه می‌نمایند و از سوی دیگر با آموختن خرده فرهنگ‌های خشن خیابانی توانایی هماهنگی، سازگاری و همسازی با خانواده را از دست

می‌دهند و کم کم با عشق و محبت بیگانه می‌شوند و عاطفه آنها تغییر می‌نماید و به انسان‌هایی با ناهنجاری‌های مختلف تبدیل می‌گردند.

از این رو در این مجموعه بر آن بر آمدیم که به طرح سؤالاتی در خصوص کودکان و نوجوانان خیابانی بپردازیم. برخی از این سؤالات عبارتند از این‌که:

- کودکان و نوجوانان خیابانی چه کسانی هستند؟
- چه خطراتی کودکان و نوجوانان خیابانی را تهدید می‌کنند؟
- این گروه از کودکان و نوجوانان دارای چه ویژگی‌هایی هستند؟
- کیفیت ارتباط آنها با خانواده‌هایشان چگونه است؟
- کودکان و نوجوانان خیابانی بیشتر به چه فعالیت‌هایی می‌پردازند؟
- چه عواملی در خیابانی شدن آنها مؤثر می‌باشد؟
- چه اقداماتی در رابطه با کمک به این گروه از کودکان و نوجوانان انجام شده است؟

- راه کارهای عملی برخورد با پدیده کودکان و نوجوانان خیابانی کدامند؟
با امید به اینکه مجموعه بحث‌های مطرح شده در این کتاب محققان و برنامه ریزان را مؤثر افتد، از کلیه کسانی که بنوعی در تهیه و تدوین این کتاب همکاری داشته‌اند نهایت سپاس و تشکر را می‌نمایم.

با تشکر

حسن ملکی

مهر ماه ۱۳۸۳

فهرست مطالب

فصل ۱. کلیات.....	۱
اصلاح و تغییر واژه‌ی کودکان خیابانی به کودکان و نوجوانان خیابانی.....	۱
تعاریف و مفاهیم ارائه شده از کودکان خیابانی.....	۳
کودکان و نوجوانان کار و کودکان و نوجوانان خیابانی.....	۶
دلایل کارکردن کودکان و نوجوانان کار در خیابان‌ها و مشکلات آنها.....	۷
برخی از آثار کار بر کودکان و نوجوانان.....	۸
انواع فعالیت‌های اقتصادی کودکان و نوجوانان کار و خیابانی.....	۹
کودکان و نوجوانان کار و خیابانی در کجاها پراکنده هستند؟.....	۱۰
محل زندگی کودکان و نوجوانان کار و خیابانی.....	۱۱
اثرات پراکنده شدن کودکان و نوجوانان در خیابان‌ها.....	۱۲
برخی از اقداماتی که کودکان و نوجوانان خیابانی قبل از خروج از خانه انجام می‌دهند.....	۱۲
چگونگی ارتباط کودکان و نوجوانان خیابانی با خانواده‌ی خود.....	۱۳
ویژگی‌های کودکان و نوجوانان خیابانی و کار.....	۱۴
تقسیم‌بندی کودکان و نوجوانان خیابانی.....	۱۸
انواع کودکان و نوجوانان خیابانی از نظر ارتباط با خانواده.....	۱۹
انواع کودکان و نوجوانان خیابانی از نظر سرپرستی.....	۲۰
کودکان و نوجوانان خیابانی از نظر محل خواب.....	۲۱
کودکان و نوجوانان خیابانی در سطح جهان.....	۲۲
تقسیم‌بندی کشورهای جهان در مورد کودکان و نوجوانان خیابانی.....	۲۴
تاریخچه‌ی حمایت از کودکان خیابانی در جهان.....	۲۵

تاریخچه‌ی حمایت از کودکان خیابانی در ایران	۲۸
تاریخچه‌ی اقدامات شهرداری تهران	۳۱
تاریخچه‌ی اقدامات دیگر نهادها	۳۴

فصل ۲. خطراتی که کودکان و نوجوانان خیابانی را تهدید می‌نمایند.

۱- خطرات بهداشتی و دچار شدن به انواع بیماری‌ها.	۴۳
۲- محروم شدن از تربیت (آموزش و پرورش)	۴۵
۳- مورد سوء استفاده و آزار جنسی قرار گرفتن	۴۶
۴- دچار از خود بیگانگی شدن	۴۷
۵- مورد آزار جسمی و عاطفی قرار گرفتن	۴۸
۶- عدم رشد و تکامل	۴۹
۷- خطرات حوادث	۵۳
۸- محروم شدن از کسب مهارت‌های زندگی	۵۳
۹- پرداختن به تکدی‌گری	۵۵
۱۰- گرفتار شدن در دام باندهای قاچاق و تبهکار	۵۵
۱۱- مبتلا شدن به روسپیگری	۵۸
۱۲- مورد بهره‌کشی اقتصادی قرار گرفتن	۶۰
۱۳- خطر پرداختن به اعمال مجرمانه	۶۱

فصل ۳. عوامل موثر بر خیابانی‌شدن کودکان و نوجوانان

الف) مجموعه عواملی در رابطه با خود کودکان و نوجوانان	۶۶
ب) مجموعه عواملی در رابطه با خانوادگی کودکان و نوجوانان	۷۲

فصل ۴. اقدامات انجام یافته در خصوص کودکان و نوجوانان خیابانی

بررسی نحوه عملکرد در خصوص کودکان و نوجوان خیابانی و کار	۱۱۷
طرح ساماندهی بیست هزار کودک خیابانی	۱۲۴
طرح مهمانسرای سلامت [پناهگاه کودک]	۱۲۶
طرح حمایت از کودکان کار	۱۲۷

فعال نمودن NGO ها ۱۲۷

آخرین اقدامات سازمان بهزیستی ۱۲۸

فعالیت‌های خانه‌ی سبز ۱۳۰

خانه‌ی ریحانه ۱۳۲

فعال نمودن خانه‌های سبز و ریحانه ۱۳۳

نگاهی نقد گونه بر عملکرد سازمانها در خصوص کودکان و نوجوانان خیابانی ۱۴۵

الف) حوزه‌ی سازمان بهزیستی و شهرداری ۱۴۵

ب) حوزه‌ی قوه‌ی قضائیه ۱۴۸

ج) حوزه‌ی مدیریت جمعی ۱۴۰

فصل ۵. راهکارهای عملی حل معضل کودکان و نوجوانان خیابانی ۱۴۵

الف) حل بنیادی معضل کودکان و نوجوانان کار و خیابانی ۱۴۷

ب) حل مقطعی معضل کودکان و نوجوانان کار و خیابانی ۱۸۲

ضمیمه‌های واکنشی گریان ۱۸۹

منابع ۱۹۳